

שיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א לפרשת חיי שרה תשע"ח לבן ורבקה - כח הנטילה וכח הנתינה

(שם, ל) אמנם עבודה זרה היא עבירה חמורה מאד, מן העבירות שצריך ליהרג ולא לעבור עליהן, אך בכל זאת יש גם צד חיובי בכך שאדם מכבד אלהות, ואפילו היא פסולה ואסורה. כי ניתן לראות מכך, שישנה פֶּאֶדֶם זה הערכה ונטיה לרוחניות, וצעדיו אינם מונחים מְשֻׁקְלִים גשמיים בלבד.

ואולם התורה מגלה לנו שגם מידה זו לא היתה ללבן. לבן עצמו סותר אותה. כשלבן מזמין את אליעזר לביתו (לאחר שנוכח לראות שיש ברשותו נזמים וטבעות יקרים), אומר לבן לאליעזר: "לְמָה תַעֲמֹד בַּחוּץ, וְאֲנֹכִי פְּנִינִי הַבַּיִת וּמְקוֹם לְגַמְלִים" (שם כד, לא). ממה פְּנִינִי הַבַּיִת? - מעבודה זרה (רש"י שם). אין תרפים אצלי בבית. הבית שלי הוא "גלאט כשר", ואתה יכול להתארח בו.

מה קורה כאן? כיצד סילק לבן מביתו את התרפים החשובים לו כל כך, שִׁפָּה טרח אחר כך לחפש אותם ולהשיבם אליו? התשובה היא, שבראש סולם הערכים של לבן לא עומדת האמונה (ולו אמונת ההבל שלו), אלא הכסף! כסף חשוב בעיני לבן יותר מן התרפים. ולכן, כאשר אמונתו בתרפים מתנגשת עם הערך של "כסף" - הכסף מעל הכל, והוא מוכן לזרוק את אלהיו מן הבית כדי להכניס אליו אדם עשיר. ברגע שיש נזמים וטבעות - אין אלהים. זורקים אותם החוצה. בשביל לרדוף אחרי יעקב - העבודה זרה היא תירוץ טוב. אבל כשנכנס גם שיקול של כסף - הכסף קודם לכל!

רבקה - ההפך הגמור מעפרון החתי ומלבן הארמי

רבקה, אחותו של לבן, היא ההפך הגמור ממנו. לבן בעל רצון עז לקחת, ורבקה בעלת רצון עז לתת. רבקה, בלי שנתבקשה, מציעה מעצמה לאליעזר לשאוב מים לכל גמליו. שאיבת מים לעשרה גמלים שהלכו יום שלם בלי לשתות, היא עבודה קשה מאד, גם לאנשים מבוגרים. כל שכן לרבקה, שהיתה ילדה בת שלש שנים (עי' רש"י בראשית כה, ט). באר המים היתה במקום נמוך [שהרי הכתוב אומר: "וַתֵּיָדָה הָעֵינָה וַתְּמַלֵּא כַּדָּה נְתַעַל" (שם כד, זט)], ובכל שאיבה ושאובה צריכה היתה רבקה לרדת אל מקום הבאר, ולטפס משם עם כד מלא מים בחזרה אל מקום עמידת הגמלים. כך היתה צריכה לעשות עשרות פעמים!

רבקה רצה ושואבת עוד ועוד, ואילו אנשיו של אליעזר עומדים מן הצד ולא מציעים שום עזרה. למה הם לא מציעים עזרה? - ודאי קבלו הוראה מאליעזר שלא לעזור

מתי אוהב לבן הארמי לרוץ?

כשלבן שומע על אליעזר עבד אברהם שהגיע לארם נהרים ומחפש מקום ללון - "וַיֵּרֶץ לָבֵן אֶל הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל הָעֵינָן... וַיֹּאמֶר: בּוֹא בְרוּךְ ה'! לְמָה תַעֲמֹד בַּחוּץ, וְאֲנֹכִי פְּנִינִי הַבַּיִת וּמְקוֹם לְגַמְלִים" (בראשית כד, כט-לא). לכאורה מתגלה כאן לבן כצדיק מיוחד, כמעט כמו אברהם אבינו. אברהם אבינו רץ לקראת אורחים (שם יח, ט), וגם לבן רץ לקראת אורחים. רק שמע שליד המעיין עומד אדם המחפש מקום להתאכסן בו, ומיד הוא רץ להזמין אותו לביתו.

אבל האמת היא, שלא בשביל לקיים מצוות הכנסת אורחים רץ לבן אל אליעזר. הסיבה האמיתית לריצה זו, היא אחרת לגמרי. "וַיְהִי כִּפְרָאת אֶת הַנְּזָם וְאֶת הַצְּמִידִים עַל יְדֵי אֲחִיתוֹ, וּכְשִׁמְעוּ אֶת דְּבָרֵי רַבֵּקָה אֲחִיתוֹ לֵאמֹר פֹּה דָבָר אֵלֵי הָאִישׁ - וַיָּבֹא אֶל הָאִישׁ" (שם כד, ל). ולא סתם בא, אלא רץ! "למה רץ ועל מה רץ? - וַיְהִי כִּפְרָאת אֶת הַנְּזָם! אמר: עשיר הוא זה, ונתן עיניו בממונו" (רש"י שם, כט). אם לא היה רואה את הנזם ואת הצמידים שנתן אליעזר לרבקה, לא היה רץ לקראת האורח. איש אחד מחפש מקום ללון? שיישן בשדה, על יד הבאר. אבל אם יש לו נזמים וצמידים, זה כבר ענין אחר! איש כזה כדאי להכניס הביתה.

אחרי שנים רבות, כשיעקב מגיע לארם, שוב רץ לבן לקראת האורח. "וַיְהִי כְשִׁמְעַל לָבֵן אֶת שְׁמַע יַעֲקֹב בֶּן אֲחִיתוֹ - נָבַח בְּרִיחַ לֵבָב וַיִּחְבֹּק לּוֹ וַיִּנְשָׁק לּוֹ וַיְבִיאֵהוּ אֶל בֵּיתוֹ" (שם כט, יג). מה מטרת הריצה הפעם? אולי הפעם הוא כבר רץ לשם מצוה? אומרים חז"ל: "וַיֵּרֶץ לְקִרְיַתוֹ - כַּסְבוֹר מִמּוֹן הוּא טַעוֹן. וַיִּחְבֹּק לּוֹ - שְׂמַא זְהוּבִים הִבִּיא, וְהִינֵם בַּחִיקוֹ. וַיִּנְשָׁק לּוֹ - שְׂמַא מְרַגְלִיּוֹת הִבִּיא, וְהֵם בַּפִּי" (רש"י שם). הרי שלבן נשאר לבן. כמה שנים עברו מאז ביקורו של אליעזר? כמה שנה עברו מאז! לבן כבר לא צעיר! ובכל זאת, כשנדמה לו שיש כסף - הוא רץ! אחרת לא היה רץ.

מה יותר חשוב ללבן - עבודה זרה או כסף?

והנה, עם כל מה שיש לומר בגנותו של לבן הארמי - מרמה את יעקב בעניני ממונות ["הִחֲלֵף אֶת מִשְׁפָּרְתִי עֲשֵׂרֶת מְנִים" (שם לא, ז)], מרמה אותו בנישואי הבנות (רחל ולאיה), עובד עבודה זרה (עי' רש"י שם, יט) וחשוד על שפיכות דמים [רצה להרוג את אליעזר וגם את יעקב ובניו] - בכל זאת, יש לכאורה נקודה אחת חיובית אצל לבן. יש ללבן יחס של כבוד לאלקות. כשנדמה לו שיעקב גנב את התרפים, הוא רודף אחריו וזועק: "לְמָה גִּנַּבְתָּ אֶת אֱלֹהֵי!"

הרבה. חז"ל אמרו, "כשאדם בא לעולם, ידיו קפוצות הן, כלומר: כל העולם כולו שלי הוא, ואני נוחלו. וכשהוא נפטר מן העולם ידיו פשוטות, כלומר: לא נחלתי מן העולם הזה כלום" (קה"ר ה, כב). כל מה שאדם נוטל מן העולם, נשאר בסופו של דבר כאן, בעולם הזה, ולא הולך עמו לעולם הבא. אז למה ליטול מן העולם מה שלא צריך?...

שני חנוונים - שתי כוונות

ובאמת, שגם את מה שאדם מוכרח לקבל מן העולם, הוא יכול להפוך לנתינה. אם הוא משתדל שהקבלה תהיה לצורך נתינה, כלומר: מתוך כוונה שהדברים שהוא נוטל מן העולם ישמשו ככלים ללימוד תורה, לקיום מצוות ולעשיית חסד - אז גם הקבלה נחשבת לנתינה. לעומת זאת, אלו שנותנים לאנשים רק כדי שיוכלו לקבל מהם מה שיותר, אצלם גם הנתינה נחשבת כקבלה, ולא כנתינה.

הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל אמר על כך משל יפה: שני חנוונים מוכרים סחורה זהה באותו המחיר. האחד, מטרתו לתת לכל יהודי כל טוב - חלות ובשר ודגים ועוד. אלא מאי? אם רק יחלק חנם יין וחלב ושאר מוצרים, לא יוכל להמשיך לאורך זמן בנתינתו, שכן לא יהיה לו כסף כדי לחדש את המלאי, וגם לא יהיה לו ממה להתקיים כדי שיוכל לשרת את הלקוחות. ממילא, הוא מוכרח לעסוק גם ב"לקיחה", ולקחת כסף מן הקונים. לעומת זאת, הסוחר השני, כל מטרתו לקחת כסף מן הבריות. ואולם, אם רק יתלה שלט על חנותו: "כאן מקבלים כסף", ספק גדול אם יהיה מי שיכנס לחנותו. הוא מוכרח אפוא לספק סחורה לאנשים, כדי שיסכימו להעניק לו מכספם.

והנה, שני חנוונים אלו פועלים באותו אופן, נותנים סחורה, ולוקחים עבורה כסף. ובכל זאת, רב ההבדל ביניהם. אצל האחד גם הלקיחה אינה אלא נתינה, כי לקיחתו אינה אלא "היכי תמציי" כדי שיוכל להמשיך ולתת, ואצל השני גם הנתינה אינה אלא לקיחה, כי נתינתו אינה אלא "היכי תמציי" כדי לקחת מאנשים את כספם. ולכן, אצל האחד מביא המסחר לרבקות בקב"ה, שהרי הוא מתדמה לה', שגם הוא רק נותן ולא לוקח. ואילו אצל חברו, אותו מסחר עצמו, מביא דוקא לריחוק מה', שהרי כל כולו לקיחה, הפך ממידותיו של הקב"ה². אי אפשר לשים אותו בעולם הבא בשביל זה, כי עולם הבא פירושו רבקות בקב"ה, ואדם זה רחוק מהקב"ה מרחק רב. מסתמא יקבל איזה שכר בעוה"ז, כסף, או משהו אחר, שהרי סוף סוף עסק בסיפוק צרכיהם של יהודים, אבל עולם הבא לא מגיע לו בעד זה. כי סוף סוף, במשקל המידות, המידה שלו היא מידה של לקיחה, לא של נתינה. אדם צריך להיות כמו החנוני הראשון. להשתדל להיות כמה שיותר נותן, וכמה שפחות לוקח³.

לה, כדי שיוכל לבחון אותה, אם בעלת חסד היא. מה היה עושה אדם רגיל במקרה כזה? - אדם רגיל היה "מתפוצץ" מכעס, אם לא מעייפות: "איך זה שעשרה גברים חסונים ובריאים עומדים ומביטים, ואף אחד לא נוקף אצבע לעזור לי?" אבל לא זה מה שקרה עם רבקה. הילדה הזאת, שבסך הכל הלכה להביא למשפחתה כד אחד של מים, רצה אל הבאר שוב ושוב, עד שסיימה להשקות את כל עשרת הגמלים של אליעזר כדי ספוקם, והיא אינה מתרגזת. להפך, מסתמא היא מצטערת על כך שרק עשרה גמלים יש כאן ולא עשרים, כי היא אוהבת לעשות חסד עד כלות כוחותיה.

מורי ורבי הגה"צ רבי גדליה איזמן זצ"ל התבטא ואמר, שצריך להיות "משוגע" על חסד כדי לעשות מה שעשתה רבקה. זוהי אכן אהבת חסד הגובלת ב"שגעון". הרי היתה יכולה לבקש מאנשיו של אליעזר לעזור בהשקיית הגמלים, שהיו סוף סוף הגמלים שלהם! אבל היא אינה מבקשת עזרה מאיש. היא בעצמה שואבת מים לכל הגמלים, עד הסוף.

בזה מתברר, שרבקה אכן ראויה לבית אברהם, שהרי הפגינה מדרגה נשגבה ונדירה של אהבת חסד - לעשות חסד בשמחה ובחפץ לב, גם עם מי שהיה יכול בקלות להסתדר בכוחות עצמו. כי רבקה היא בעלת רצון עז לתת לאחרים. וכשיש כח עז כזה לנתינה, הוא מתפרץ בלי חשבון. רבקה לא בודקת אם הנתינה באמת נצרכת בשיעור כזה, או לא. היא נותנת בלי שיעור ובלי חשבון. מוסרת נפשה לעשות חסד ולהיטיב עם האורחים.

לפתח את כח הנתינה

כח נתינה כזה לא בא אל האדם מאליה. להפך! הקב"ה ברא את האדם עם כח של נטילה. מרגע שאדם בא לעולם ועד צאתו ממנו, הוא לוקח מן העולם עוד ועוד, בלי הפסקה. מיד כשהוא נולד, הוא לוקח מן העולם אור, אח"כ גם אוכל ודירה ובגדים, אח"כ דברים אחרים, וההכרח לא יגונה. אלא שאדם צריך לדעת להיות גם "נותן". להשתדל לפתח בעצמו גם את מדת הנתינה.

הרי אחת מהמצוות שנצטוו עליהן בתורה היא "וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכֵי יְיָ" (דברים כח, ט); וענינה של מצוה זו הוא, להדמות אליו ית' "בפעולותיו הטובות והמידות הנכבדות שיתואר בהם הא-ל יתעלה" (ספר המצוות לרמב"ם, מ"ע ח). והנה, הקב"ה הוא רק נותן לאחרים, ולא נוטל לעצמו כלום. ולמדרגה כזו בשר ודם לא יכול כמובן להגיע. אבל עד כמה שאפשר, אדם צריך להשתדל להיות דומה לקב"ה במידה הזו, להשתדל להיות כמה שיותר "נותן" ומיטיב לאחרים, וכמה שפחות "לוקח". ככל שאדם הוא יותר "נותן", הוא נעשה יותר יותר דומה לקב"ה. וככל שהוא יותר "נוטל", הוא מתרחק מלהיות דומה לקדוש ברוך הוא.

ובאמת, שנטילה יתירה מן העולם גם לא מועילה

מוציא מפיו! יעקב שעוסק בתורה - בונה עולמות. בונה את עצמו, ובונה את כלל ישראל. הוא הבונה האמיתי. ולעומתו עשו - לא בונה שום דבר. לולא התורה של יעקב, כלל לא היו מכירים היום את עשו! רק בגלל התורה של יעקב, יודעים עד היום שהיה פעם אדם אחד שקראו לו עֶשָׂו. כל הפעילות של עשו היא כקצף על פני מים, אין לה שום קיום עצמי ושום הצלחה.

לכן מתרגם אונקלוס, "איש ידע ציד" - גִּבְר נְחִישִׁיִּרְכָן. כלומר, נח וְכַט ל⁵ (תוס' ב"ק צב, ב ד"ה דשרכי). [או לפי גירסה אחרת, "נְחִישִׁיִּרְכָן", בדל"ת, שמשמעו: נח וְשֶׁק ט, ואינו עוסק בכלום (תוס' שם, ותוס' ב"ב קלט, א ד"ה בשרכא)]. למה עשו הוא "נְחִישִׁיִּרְכָן"? הרי הוא פעיל מאד! יוצא לשדה ופועל! אלא שעם כל הפעילות שלו, ועם כל ההתרוצצות שלו, הוא לא בונה כלום. ההתרוצצות שלו היא הבל, והבנינים שהוא בונה הם בנינים של תוהו. הכל זמני, בלי שום משמעות של נצח.

יעקב שנותן לעולם - פעילותו מחזיקה לעד. ואילו עשו שרק נוטל מהעולם - צד חיות ולוקח אותן לעצמו - אין לו כלום. הפעילות הזו לא מחזיקה לאורך זמן. היא עראית, היא לחיי שעה, אבל לדורות עולם אין לה קיום.

"שְׁפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לְעַד, וְעַד אֲרָגִיעָה לְשׁוֹן שְׁקָר"

את העובדות האלו כנראה גם לבן קצת הבין. "נְחִישִׁיִּרְכָן וְיִבְרַכְנִי ה' בְּגִלְגָלָה" (בראשית ל, כז). לא אני בכל עמלי מצליח לעשות כסף, אלא דוקא אתה, האיש החם, יושב אוהלים, אתה הוא זה שמצליח להביא לי ברכה בבית. הוא מכיר באמת הזאת, ובכל זאת הוא ממשיך לרמות את יעקב, ובמשך שש שנים בהן עבד יעקב אצל לבן עבדו הצאן, החליף לבן את תְּנָאֵי חֲלוּקַת הַצֶּאֱן מִנְקוּד לטלוא ומעקודים לברודים, מאה פעמים! [וְתַחֲלֶף אֶת מִשְׁפְּרָתִי עֲשֶׂרֶת מְנִים" - 'עשר פעמים עשר' (ב"ר עג, ט)]. אבל ב"ה, ברוך שומר הבטחתו לישראל, לבן לא מצליח, יעקב נשאר, הדרך של יעקב נשארת, הדרך של רבקה, הדרך של אברהם, דרך החסד וההטבה, לא דרך של רמאות ולקייחת ממון ושפיכות דמים.

"שְׁפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לְעַד" (משלי יב, ט), אומר שלמה המלך, "וְעַד אֲרָגִיעָה לְשׁוֹן שְׁקָר" (שם). "שפת אמת תתבסס ותתקיים, וְעַד אֲרָגִיעָה לְשׁוֹן שְׁקָר" - לְמַעַט רגע הוא כלה והולך, שהשקר אין לו רגלים" (רש"י שם). לא רגלים לעמוד עליהן, ולא רגלים להתקדם עמן לאיזשהו מקום. לטווח ארוך לא מרוויחים מלשון שקר. רק בדרך של יעקב ורבקה אפשר להצליח ולהרויח.

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

"אֲחַתְּנוּ, אֵת הַיְי לְאֶלְפֵי רִבְכָּה" - מה היתה

כוונתו של לבן בברכה זו?

כשרבקה עוזבת את בית הוריה, מברכים אותה לבן ואמו ואומרים לה: "אֲחַתְּנוּ, אֵת הַיְי לְאֶלְפֵי רִבְכָּה" (בראשית כד, ט). לכאורה יש כאן מעשה טוב של לבן. אבל האמת היא שלא. כבר עמדו על השאלה, למה מזכיר לבן בברכתו שרבקה היא אחותו? הרי דבר זה ידוע לכולם, ולכאורה הוא מיותר כאן. היה אפשר לומר בקצרה: "וַיְבָרְכוּ אֶת רִבְכָּה וַיֹּאמְרוּ לָהּ, אֵת הַיְי לְאֶלְפֵי רִבְכָּה", בלי לומר "אֲחַתְּנוּ". עוד שאלו, הרי לבן ביקש לעקור את הכל (רש"י דברים כו, ה). רדף אחרי יעקב, ורצה להרוג אותו ואת כל בניו. ואיך כאן הוא מברך את רבקה "אֵת הַיְי לְאֶלְפֵי רִבְכָּה"? אם באמת רצה לבן שיצאו מרבקה "אֶלְפֵי רִבְכָּה" של צאצאים, איך הוא רוצה אח"כ להרוג צאצאים אלה, שנולדו לה מבנה יעקב?

והסבירו בזה (החיד"א בספר "פני דוד" פרשת חיי שרה אות כ"ב, והחת"ס ב"תורת משה" מהדורא תניינא), שאין כוונת ברכה זו כפשוטה. לבן התכוין לומר כך: "אֲחַתְּנוּ - אם תהיי כאחות לנו ותלכי בדרכנו - אז הריני מברך אותך, "אֵת הַיְי לְאֶלְפֵי רִבְכָּה". שתזכי לבנים רבים, שילכו גם הם בדרכנו, וכמסורת משפחתנו. אבל אם לא תהיי כמותנו, ולא תלכי בדרכנו, אלא בדרכם של אברהם ויצחק - הרי ברכתי בטלה ומבוטלת מעיקרא, ולא תחול כלל וכלל. [ובזה מתורצות שתי השאלות ששאלנו].

אבל ה' עשה שמחשבת הרשעים תתבטל. רבקה באה לבית יצחק, ובונה שם את עם ישראל בדרך האבות והאמהות הקדושים, לא בדרך של לבן הארמי. אמנם בן אחד שלה כן הולך בדרכו של לבן הארמי, וזהו עשו הרשע, ונמצא שמקצת ה"ברכה" של לבן הרשע כן התקיים, אבל ב"ה הבן השני, יעקב, הולך בדרכי אבותיו, ולא בדרכי לבן הארמי.

עשו - "גִּבְר נְחִישִׁיִּרְכָן"

בפרשה הבאה עשו מצטייר כאיש פעיל מאד. "וַיְהִי עֶשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד, אִישׁ שֹׁדֵד. וַיַּעֲקֹב - אִישׁ תָּם יָשֵׁב אֱהָלִים" (בראשית כה, כז). יושב כל היום באוהל על הרשב"א ועל הריטב"א, ולא עושה כלום. ואולם, אם מסתכלים היום במבט לאחור, מי עשה ומי לא עשה, רואים שמכל הפעילות של עשו, ומכל ההתרוצצות שלו - לא יצא כלום. במבט של נצח - אין למעשיו כל ערך. יעקב ה"בטלן", הוא זה שבנה בנינים אמיתיים ונצחיים, בנינים לדורות⁴, כמו שאומר הנביא: "וְאָשֶׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ וַיִּבְצֵל דְּי פְּסִיתִיךָ, לְנִטְעַ שְׁמִים וְלִיֶּסֶד אֲרָץ" (ישעיהו נא, טז). שע"י שאדם לומד תורה ("וְאָשֶׁם דְּבָרֵי בְּפִיךָ"), הוא נוטע שמים ויוסד ארץ (סנה' צט, ב. ועי' "נפש החיים" שער ד' פי"ב). היכן הם השמים והארץ שנבראים ע"י הלימוד? - לא רואים אותם בעיני בשר. אבל נאמנים עלינו דברי הנביא ודברי חז"ל, שעולמות שלמים נבראים מכל דיבור של תורה שאדם

1. רבקה נישאה ליצחק כשהיה בן ארבעים (בראשית כה, כ). ילדה את יעקב כשיצחק היה בן ששים (שם, כו). יעקב עזב את בית הוריו כשהיה בן ששים ושלש (רש"י שם כח, ט). ארבע עשרה שנה נטמן בבית מדרשו של עבר (שם), ורק אז הלך לחרן (שם). נמצא, שעברו כתשעים ושבע שנה משעה שנפרדה רבקה מלבן אחיה ונישאה ליצחק, עד שהגיע יעקב בנה לחרן ונפגש עם לבן.
2. ועי' גם אגרות חזו"א (ח"ב סי' צ') שכתב: "יקרה לפעמים, אשר מעשה בעלת צורה אחת תפרד לשתי מעשיות נפרדות, האחת מן הטובות והאחת מן הרעות, ואשר לפי מחשבתו של העושה ישוב משפטן, אם לעקל אם לעקלקלות". ועי' שם הדוגמא שהביא לזה. ולפעמים יש בזה גם נפ"מ להלכה - עי' שו"ע (או"ח סי' ל"ח ס"ח) שכתב: "כותבי תפילין ומזוזות, הם ותגריהם ותגרי תגריהם וכל העוסקים במלאכת שמים, פטורים מהנחת תפילין כל היום", כי העוסק במצוה פטור מן המצוה. וכתב שם המשנ"ב, שפטור זה הוא אף כשמרויחים בזה ממון. ומ"מ כתב לגבי התגרים: "ודוקא אם עיקר כוונתם כדי להמציאן למכור למי שצריך להם. אבל אם עיקר כוונתם רק להשתכר - לא מיקרי עוסק במצוה", והפטור שהזכיר השו"ע לא נוגע אליהם. הרי ששני תגרים עושים את אותו המעשה, ומ"מ הבדל הכוונות ביניהם גורם גם להבדל בדין ביניהם, האם חל עליהם דין "עוסק במצוה פטור מן המצוה" או לא.
3. וכך כתב הג"ר יצחק מוולוז'ין (בנו של הג"ר חיים מוולוז'ין) על אביו: "וכה היה דְּקָרוּ אֱלֵי תמיד, שזה כל האדם, לא לעצמו נברא, רק להועיל לאחריו ככל אשר ימצא בכחו לעשות" (הקדמת הג"ר יצחק מוולוז'ין לספר "נפש החיים").
4. וכן במשנה נקראו תלמידי חכמים "בְּנֵי אֵימָה" (מקואות פ"ט מ"ו). ומדוע? - לפי "שעוסקין בכנינו של עולם כל ימיהן" (שבת קיד, א). שהרי התורה שהם עוסקים בה, היא המקיימת את העולם. ש"כל חיותם וקיומם של העולמות כולם, הוא רק ע"י התורה הקדושה כשישראל עוסקין בה... ואילו היה העולם מקצהו ועד קצהו פנוי אף רגע אחד מעסק והתבוננות בתורה הקדושה - היו חוזרים כל העולמות לתהו ובהו" (נפש החיים שער א' פט"ד בהגה"ה). וכן אמרו: "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר: וכל בניך למודי ה', ורב שלום בניך. אל תקרי בניך אלא בוניך (ברכות סד, א). דבונין, אלו תלמידי חכמים.
5. "נַחֲשִׁיךְ" היא מילה המורכבת משתי תיבות: "נח", ו"שִׁיךְ". "נח" - כמשמעו. ו"שִׁיךְ" הוא אדם בטל (עי' תוס' ב"ק צב, ב ד"ה דשרכי, ותוס' ב"ב קלט, א ד"ה בשרכא). וצ"ע, איך תרגם אונקלוס כן, והרי דרכו לתרגם המילים כפשוטן, או לכל היותר כפי תוכן הענין, וכאן הוא ענין אחר לגמרי, שהרי הפסוק אומר שעשו היה איש ציד, והתרגום אומר שהיה נח ובטל. וכנראה שדעת האונקלוס כדעת הרשב"א, שכתב בתשובה (ח"א סי' קס"ד), שפירוש התרגום כאן הוא, שעשו היה "אדם בטל שאין לו מלאכה, אלא כאחד השרים שהם נוחין, ומתעסק בציד לתענוג". והיינו, שאונקלוס תרגם כאן את תוכן הענין, ובאר את הסיבה למה היה עשו איש ציד. דמחמת שהיה נח ובטל, עסק בציד לשם תענוג, להפיג את שעמומו. עיסוקו של עשו בציד הוא אפוא סימן לדבר, שעשו הוא איש "נַחֲשִׁיךְ".